

Сташків Н.М.
аспірантка кафедри теорії та історії
держави і права ЮФ ТНЕУ,
суддя Тернопільського міськрайонного суду
Тернопільської області

ІНФОРМАЦІЙНА ВІДКРИТІСТЬ СУДОВОЇ ВЛАДИ

Відкритість влади є цінною якістю демократичного режиму. Причому, питання відкритості влади стосується багатьох напрямів діяльності державного апарату, та чи не найважливішою його складовою є інформаційна відкритість. Проблема інформаційної відкритості судової влади в контексті судової реформи, й зокрема з точки зору формування необхідної довіри й поваги до судів і суддів, на сьогоднішній день є дуже актуальною. Деякі аспекти даної проблеми були досліджені, зокрема в працях О. П'ятіної (інформаційна відкритість органів державної влади), Н. Гудими, І. Мінаєвої (відкритість і прозорість органів публічної влади і управління), І. Верби, В. Городовенка, О. Овсяннікової (транспарентність судової влади) та ін. Однак, системно і ґрунтовно ця тематика у наукових дослідженнях ще не розкрита.

Доцільно підкреслити, що відкритість судової влади не передбачає безперешкодного втручання в її функціонування. Безпека особи й держави, суспільства забезпечується за умов злагодженого процесу взаємодії сторін судового провадження, суддів, апарату суду. Сторонній свідомий вплив, не передбачений законодавством, ускладнює виконання конституційних повноважень, схиляє до зловживань. Тому відкритість, як загальний принцип функціонування судової влади, підкреслює І. Верба, - це прозора діяльність у чітко регламентованих законодавством межах [1, с. 56].

Щодо інформаційної відкритості державної влади загалом, формулюючи загальноприйняте розуміння, варто вказати, що у міжнародній правовій практиці цим поняттям позначають [2]:

а) свободу доступу (за усним чи письмовим запитом) до інформаційних ресурсів держави та наявність ефективних процедур її забезпечення;

б) наявність у системі органів державної влади механізмів обов'язкового й активного інформування громадян про свою діяльність, не зважаючи на наявність запитів.

Виходячи з позиції О. Овсяннікової, вказане вище трактування (обидва виділені пункти) загалом охоплюється поняттям «транспарентність». Відкритість, гласність і публічність можуть розглядатися як елементи транспарентності. З позицій же інформаційного права головною складовою транспарентності, вважає дослідниця, слід вважати доступність. Відкритість, гласність і публічність при цьому виступають швидше засобами, що забезпечують доступність тієї або іншої інформації [3, с. 229]. Транспарентність судової влади — це сукупність засобів та способів, що дозволяють інформувати населення про існування судових інстанцій, про прийняті судові рішення, а також про порядок діяльності судових органів та органів суддівського самоврядування [3, с. 236].

На сьогоднішній день вже реалізовано достатньо багато заходів для забезпечення інформаційної відкритості судової влади. Серед іншого, слід відзначити, наприклад, 1) функціонування Єдиного державного реєстру судових рішень - автоматизованої системи збирання, зберігання, захисту, обліку, пошуку та надання електронних копій судових рішень, до якої має доступ кожен користувач мережі Інтернет; 2) можливість, за деякими законодавчо встановленими виключеннями, всіх бажаючих бути присутніми в судовому засіданні та фіксувати все, що відбувається на портативні відео- та аудіотехнічні засоби (хоч питання відеозапису вже тривалий час дискутується); 3) можливість громадян отримувати інформацію про діяльність суду за їх запитом тощо.

Слід однак констатувати, що механізми інформування громадян є, на наш погляд, не повною мірою ефективними. Можна виділити, зокрема, наступні проблеми:

1. ЗМІ, які виступають інформаційними посередниками між судовою владою і суспільством, загально визнаним найефективнішим засобом поширення інформації, на жаль, в гонитві за сенсаціями, привертають увагу громадськості виключно до негативних подій та явищ у судовій системі. Та й загалом, серед журналістів бракує осіб, які кваліфіковано могли б висвітлювати судову тематику.
2. Судді-спікери мають бути більш підготовлені до особливостей плідної співпраці із ЗМІ, проявляти ініціативу, демонструвати готовність до діалогу; реагувати на коментарі та репортажі в ЗМІ, але жодним чином не «воювати» з ними, пояснювати підстави ухвалення судових рішень, які викликали резонанс у суспільстві тощо. Надана ЗМІ інформація повинна знімати поставлені запитання, а не породжувати нові. Якісна робота суддів-спікерів і прес-служб – запорука формування адекватної громадської думки про діяльність судової влади.
3. Статус веб-ресурсів досі законодавчо в Україні не регламентований. Однак однозначно не можна ігнорувати аудиторію користувачів Інтернету та журналістів Інтернет-видань. Сьогодні можливості веб-сайтів, які є вже в багатьох судах, недооцінюються. На них зазначається режим роботи, мінімальний обсяг інформації про роботу суду, однак повною мірою їх потенціал для побудови діалогу, конструктивного взаємозв'язку, не використовується.

Реальна можливість бути поінформованим про функціонування судової влади, забезпечення діяльності суду на засадах відкритості потрібні насамперед для зміцнення довіри громадськості до судової влади в Україні, рівень якої сьогодні є недостатнім, відповідно, це сприятиме подальшому ефективному розвитку громадянського суспільства.

Таким чином, акцентуємо: по-перше, в умовах демократизації суспільства в Україні, забезпечення інформаційної відкритості судової влади набуває важливого значення, адже сучасні реалії вимагають перегляду і зміни філософії функціонування державного апарату. По-друге, у напрямку забезпечення інформаційної відкритості судової влади на даний час вже зроблено немало, однак механізм інформування громадян не є досконалим і потребує вдосконалення. Важливо максимально використовувати можливості сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, особливо мережі Інтернет, поглиблювати взаємозв'язки органів судової влади і суспільства. По-третє, відповідність та співмірність права громадян бути

поінформованими щодо діяльності судової влади та бажання судових органів надавати таку інформацію у повному обсязі сприятиме підвищенню авторитету судової гілки влади у суспільстві, налагодженню стосунків між громадянином та судом. Існує, на наше переконання, пряма залежність відкритості (транспарентності) судової влади й довіри та поваги до неї.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Верба І.О. Відкритість судової влади як гарантія права на доступ до правосуддя: теоретико-правові засади/ І. О. Верба// Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. - 2016. - № 7. - С. 54-61.
2. Інформаційна відкритість української влади. Аналітична доповідь/ Литвиненко О.В., Паламарчук В.М., Янішевський С.О., Жигалюк В.В., Сахаренко О.В. – К.: НІСД, 2002. – 59 с.
3. Овсяннікова О. Транспарентність судової влади: поняття та зміст/ О. Овсяннікова// Вісник Академії правових наук України. – 2008. - №4 (55). – С. 228-237.

УДК 347.772.3

Тарасенко Л. Л.
к.ю.н., доцент кафедри
інтелектуальної власності,
інформаційного та корпоративного
права юридичного факультету
Львівського національного
університету імені Івана Франка

ЦИФРОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК МІСЦЕ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

У науковій і практичній літературі доволі часто вживається два поняття «цифрове середовище» і «мережа Інтернет». Тому важливо з'ясувати співвідношення між ними. Визначення поняття «цифрове середовище» у законодавстві України не наводиться, однак в науковій літературі вказують, що це словосполучення не тільки ввійшло у звичайну мову, а починає використовуватися і в юридичній лексиці. Цифрове середовище відображає як цифрову форму об'єкта інтелектуальної власності (на протипагу традиційній «аналоговій», зокрема письмовій, формі), так і надає новий зміст правам інтелектуальної власності [1, 87].

Цифрове середовище – це ширше поняття, ніж мережа Інтернет. Цифрове середовище включає у себе не лише веб-сайти (і веб-сторінки як складові веб-сайтів), а й електронні документи, файли, в тому числі оцифровані об'єкти інтелектуальної власності, які використовуються на відповідних пристроях, що не передбачають паперової форми документообігу (комп'ютери, ноутбуки, планшети, телефони, інші види так званих «гаджетів»).